

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Warszawie

LWA.410.005.04.2023

Pan
Maciej Mański
Prezes Zarządu
Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.
w Grodzisku Mazowieckim
ul. Cegielniana 4;
05-825 Grodzisku Mazowieckim

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/087 „Zapewnienie bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę wybranych jednostek samorządu terytorialnego na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie
Ul. Filtrowa 57; 02-056 Warszawa
T +48 444 57 72, F +48 444 57 62
lwa@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Grodzisku Mazowieckim ¹ ul. Cegielniana 4; 05-825 Grodzisk Mazowiecki
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pan Maciej Mański, Prezes Zarządu ² od dnia 15 stycznia 2021 r. ³ poprzednio funkcję tę pełnił Pan Michał Klonowski (akta kontroli str. 5-21)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Określanie potrzeb, organizacja i planowanie działań na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób ograniczyć stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy. 2. Przygotowanie działań na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób ograniczyć stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2021-2023 do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	1. Sławomir Nowak, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/67/2023 z dnia 24 marca 2023 r. 2. Mariusz Malewski, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LWA/73/2023 z dnia 31 marca 2023 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dalej: ZWiK lub Spółka.

² Do składania oświadczeń i podpisywania w imieniu Spółki uprawnieni byli: dwóch członków Spółki lub członek zarządu wraz z Prokurentem (wg danych w Krajowym Rejestrze Sądowym na dzień 4 kwietnia 2023 r.).

³ Uchwałą Rady Nadzorczej Zarządu Wodociągów i Kanalizacji Sp. Z o. o. nr 140/IV/2020 z dnia 17 grudnia 2020 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Spółka prowadziła działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych⁶ w ramach wydanego przez Burmistrza zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę. ZWiK dysponował procedurami na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych, a posiadany zapas wody w zbiornikach wody czystej, cztery niezależne podstawowe ujęcia wody (składające się łącznie z 13 studni), a także pierścieniowy układ sieci, pozwalał na zaopatrzenie w wodę przez ujęcia podstawowe pozostające w stanie sprawności, a także zapewniał wysoki poziom niezawodności i bezpieczeństwa dostaw wody mieszkańcom. Jako niewystarczające należy ocenić zasoby ZWiK służące do transportu i dystrybucji wody. Możliwości transportowe Spółki zapewniały dystrybucję wody zapewniającą jedynie 27,7% dobowego zapotrzebowania fizjologicznego, 8,7% dobowego zapotrzebowania minimalnego oraz 3,3% dobowego zapotrzebowania niezbędnego⁷. Podjęcie działań w celu optymalizacji logistyki transportu wody pozwoliłoby na pełne wykorzystanie możliwości i zasobów wodnych ZWiK oraz zapewnienie wody przynajmniej do poziomu pokrycia zapotrzebowania fizjologicznego.

W okresie objętym kontrolą Spółka zapewniała zdolność posiadanych urządzeń wodociagowych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości, w sposób ciągły i niezawodny, przy zapewnieniu należytej jakości wody, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi⁸. Ujęcia wody zostały prawidłowo zabezpieczone i oznakowane tablicami informacyjnymi. W przypadku awarii sieci wodociagowej i ograniczenia dostępności lub obniżenia jakości dostarczanej wody Spółka prawidłowo wywiązywała się z obowiązków informacyjnych, a także zapewniła mieszkańcom dostawę wody.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Określanie potrzeb, organizacja i planowanie działań na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób ograniczyć stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki

Opis stanu faktycznego

1.1. Rada Miejska Grodziska Mazowieckiego w dniu 29 sierpnia 2007 r.¹⁰ zlikwidowała budżetowy Zakład Wodociągów i Kanalizacji i przekształciła w jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością ze 100% kapitałem Gminy¹¹. Podstawowym przedmiotem działalności Spółki w badanym okresie było zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków z terenu gminy Grodzisk Mazowiecki,

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Sytuacja kryzysowa – każda sytuacja wpływająca na ograniczenie stopnia zaopatrzenia w wodę mieszkańców, w szczególności związana z dostarczaniem wody w warunkach specjalnych, takich jak wystąpienie skażenia, klęsk żywiołowych, awarii urządzeń i sieci wodociagowych, aktów terrorystycznych oraz zagrożenia wojną i działań wojennych.

⁷ Według opinii biegłych w dziedzinie bezpieczeństwa dostaw wody w sytuacjach kryzysowych, powołanych w trybie art. 49 ust. 1 ustawy o NIK, na podstawie postanowienia Dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 2294, ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie jakości wody.

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Uchwałą Nr 134/2017 z dnia 29 sierpnia 2007 r.

¹¹ W okresie objętym kontrolą kapitał założycielki Spółki wynosił 29 771,0 tys. zł.

sklasyfikowane w PKD jako: pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody (PKD 36.00.Z) oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków (PKD 37.00.Z).

W akcie założycielskim¹² nie określono obowiązków realizacji przez ZWiK zadań dotyczących zaopatrzenia w wodę w sytuacjach kryzysowych. Natomiast w zezwoleniu na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, wydanym przez Burmistrza¹³ na podstawie art. 16 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁴ postanowiono, m.in. że w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę ZWiK zagwarantuje ilość, jakość oraz ciągłość dostarczania wody na terenie prowadzonej działalności; zapewni realizację dostaw wody w sposób ciągły i niezawodny w ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, a także w należytej jakości.

(akta kontroli tom I str. 67-98)

System zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki oparty był na czterech stacjach uzdatniania wody¹⁵ zarządzanych przez ZWiK¹⁶, do których dostarczano wodę wydobytą z 13 studni¹⁷ podziemnych ujęć wody czwartorzędowych oraz oligoceńskich. Do sieci wodociągowej dostarczano wodę z ośmiu zbiorników wody pitnej (przystosowanych do napełnienia beczkowsów przy odciętej sieci wodociągowej)¹⁸ o łącznej pojemności 4 500 m³. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej na koniec 2022 r. wynosiła 368,2 km (w tym: 130,3 km znajdowało się w mieście Grodzisk Mazowiecki, a 237,9 km na obszarach wiejskich gminy), w stosunku do roku 2021 długość sieci wzrosła o 7,3 km.

Roczna ilość wody wtłoczonej do sieci w 2021 r. wynosiła 2 690,2 tys. m³ (w tym dostarczonej do gminy Grodzisk Mazowiecki - 2 519,9 tys. m³ oraz do gmin: Jaktorów 167,4 tys. m³ i Brwinów 2,9 tys. m³), a w 2022 r. ilość dostarczonej wody wzrosła (o 8,5%) do 2 919,8 tys. m³ (w tym ilość wody dostarczonej do gminy Grodzisk Mazowiecki – 2 664,0 tys. m³ oraz do gmin ościennych Jaktorów – 226,3 tys. m³ i Brwinów – 29,5 tys. m³). W 2022 r. Spółka obsługiwała 53 075 osób korzystających z sieci wodociągowych.

Sumaryczna średniodobowa produkcja wody wynikająca z aktualnego zużycia wody przez mieszkańców w roku 2022 wynosiła 17130 m³/dobę, co oznacza, że ujęcia posiadają rezerwę produkcyjną w wysokości 1350 m³/dobę.¹⁹

(akta kontroli tom I str. 143-160 tom II 298-299)

1.2. W zezwoleniu Burmistrz określił wymagania w zakresie jakości świadczonych przez Spółkę usług realizowanych w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę m.in. poprzez:

- zagwarantowanie ilości, jakości oraz ciągłości dostarczania wody na terenie prowadzonej działalności;

¹² Tekst jednolity aktu założycielskiego po zmianach, wg stanu na 19 lipca 2022 r. (Repertorium A Nr 3137/2022).

¹³ Decyzja Burmistrza Nr 1/2012 z dnia 16 lutego 2012 r., dalej: zezwolenie lub zezwolenie na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę.

¹⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 537, dalej: ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

¹⁵ Dalej także: SUW.

¹⁶ Tj. ujęcia i stacje uzdatniania wody (SUW): Cegielniana, składająca się z pięciu studni czerpiących wodę z czwartorzędowego poziomu wodonośnego, wydajność ujęcia wynosi 400 m³/h. z ujęcie zaopatrywane w wodę było miasto Grodzisk Mazowiecki oraz południową część gminy; Dąbrówka, składała się z dwóch studni czerpiących wodę z oligoceńskiego poziomu wodonośnego o wydajność ujęcia wynoszącej 90 m³/h, z ujęcia zaopatrywano w wodę północną część gminy Grodzisk Mazowiecki; Wólka Grodziska składającej się z trzech studni czerpiących wodę z oligoceńskiego poziomu wodonośnego o wydajność ujęcia wynoszącej 100 m³/h, z którego zaopatrywano w wodę wieś Wólka Grodziska i zakład produkcyjny oraz ujęcie Czarny Las składającej się z trzech studni czerpiących wodę z czwartorzędowego poziomu wodonośnego, o wydajność każdej wynoszącego 90 m³/h, z którego zaopatrywano w wodę południową część Gminy Grodzisk Mazowiecki.

¹⁷ Studnia – obiekt techniczny, umożliwiający pobór wody podziemnej zgromadzonej w warstwach.

¹⁸ Zlokalizowanych na terenie SUW: Cegielniana trzy zbiorniki po 1000m³; Wólka Grodziska dwa zbiorniki po 250 m³; Dąbrówka jeden zbiornik o pojemności 500m³ oraz Czarny las dwa zbiorniki po 250 m³.

¹⁹ Obliczenie dokonane przez biegłych powołanych w toku kontroli NIK.

- zapewnienie urządzeń wodociągowych zdolnych do realizacji dostaw wody w ilości i pod odpowiednim ciśnieniem w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody;
- spełnienie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, w tym wymagań bakteriologicznych, fizykochemicznych i organoleptycznych określonych w obowiązujących przepisach;
- prowadzenie bieżących kontroli jakości dostarczanej wody;
- prowadzenie działalności w sposób racjonalny i zgodny z obowiązującymi zasadami i przepisami, a także na podstawie zawartych umów o zaopatrzeniu w wodę zawartych pomiędzy Spółką, a odbiorcami usług;
- prawo ograniczenia lub wstrzymania dostaw wody w przypadku jej niedoboru, w tym w przypadku awarii, działania sił przyrody.

(akta kontroli tom I str. 102-127)

1.3. Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Grodzisk Mazowiecki został przyjęty Uchwałą Rady Miejskiej nr 23/2014 z 17 grudnia 2014 r.²⁰ Regulamin zobowiązywał Spółkę m.in. do zapewnienia ciągłości i niezawodności dostaw wody do nieruchomości o ciśnieniu średniodobowym nie mniejszym niż 0,2 MPa oraz o jakości przeznaczonej do spożycia ludzi o parametrach nieprzekraczających wartości: żelaza 200 µg/l; jon amonowy 0,5 mg/l; mętności 1 NTU; odczyn 6,5 – 9,5 oraz przewodności 2500 µS/cm. Określono sposób postępowania Spółki w przypadku niedotrzymania ciągłości usług i odpowiednich parametrów dostarczonej wody²¹. W regulaminie określono też obowiązek udostępniania informacji o obowiązujących taryfach cen i stawek usług, o występujących: zakłóceniach w dostawie wody, awariach urządzeń wodociągowych, planowanych przerwach w świadczeniu usług. Ponadto wskazano zasady zgłoszenia reklamacji dotyczących sposobu świadczenia usług, w szczególności z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania usługi oraz określono warunki dostarczania wody na cele przeciwpożarowe.

(akta kontroli tom I str. 129-137)

Rozstrzygnięciem nadzorczym z 26 lipca 2022 r. Wojewoda Mazowiecki stwierdził nieważność uchwały Rady Miejskiej z 29 czerwca 2022 r. nr 762/2022 w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków m.in. w zakresie postanowienia, że: „Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne uprawnione jest do wprowadzenia ograniczeń w sposobie korzystania z wody przez odbiorców usług w sytuacji niedoboru spowodowanego wystąpieniem katastrofy naturalnej lub awarii technicznej w rozumieniu przepisów ustawy z 18 kwietnia 2022 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1879, ze zm.). Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne informuje odbiorców usług o wprowadzonym ograniczeniu w sposób zwyczajowo przyjęty” oraz ustanowienia, że jednostka straży pożarnej dokonując poboru wody na cele pożarowe z sieci będącej w posiadaniu Przedsiębiorstwa zobowiązana jest do powiadomienia Przedsiębiorstwa o miejscu pożaru niezwłocznie po otrzymaniu zgłoszenia oraz do prowadzenia bieżącej ewidencji miejsc, z których została pobrana woda. Wojewoda stwierdził, że zgodnie z art. 5 ust. 1 i ust. 2 ustawy

²⁰ Dz. Urz. Woj. Maz. z 2015 r. poz. 556. W okresie objętym kontrolą został czterokrotnie zmieniony uchwałami Rady Miejskiej: nr 32/2018 z 17 grudnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2018 r. poz. 12979), nr 467/2021 z 24 lutego 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2021 r. poz. 1858.), nr 514/2021 z 26 maja 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2021 r. poz. 4974) oraz 762/2022 z 29 czerwca 2022 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2022 r. poz. 7303).

²¹ W takiej sytuacji Spółka miała obowiązek: informować odbiorców usług o planowanych przerwach lub ograniczeniach w dostawie wody, co najmniej z 3-dniowym wyprzedzeniem, niezwłocznie poinformować odbiorców o zaistniałych nieplanowanych przerwach lub ograniczeniach w dostawach wody, o ile czas ich trwania przekracza 2 godziny (w budynkach wielorodzinnych informacje przekazuje się zarządcy lub właścicielowi nieruchomości). W przypadku niedotrzymania odpowiednich parametrów dostarczanej wody Spółka miała obowiązek niezwłocznie poinformować o tym fakcie odbiorców usług w sposób zwyczajowo przyjęty, w szczególności na swojej stronie internetowej. Spółka miała obowiązek informowania Burmistrza o jakości wody dostarczanej do sieci nie rzadziej niż 2 razy w roku.

o stanie klęski żywiołowej Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może wprowadzić stan klęski żywiołowej z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego wojewody. W rozporządzeniu tym określa się przyczyny, datę wprowadzenia oraz obszar i czas trwania stanu klęski żywiołowej, a także w zakresie dopuszczonym niniejszą ustawą, rodzaje niezbędnych ograniczeń wolności i praw człowieka i obywatela. Rada Miejska nie ma kompetencji, by z góry przyznać przedsiębiorstwu wodno-kanalizacyjnemu uprawnienie do wprowadzenia ograniczeń w zakresie korzystania z wody w sytuacji wystąpienia klęski żywiołowej. Ponadto Wojewoda podniósł, że prawodawca lokalny jest zobowiązany do określenia warunków dostarczania wody na cele przeciwpożarowe, a nie do określania obowiązków jednostek pobierających wodę na te cele. Mając na uwadze powyższe stwierdzono nieważność uchwały Rady Miejskiej we wskazanym zakresie²².

(akta kontroli tom I str. 138-142)

1.4. Awaryjne źródła dostaw wody zostały określone w Instrukcji ZWiK dotyczącej *postępowania na wypadek okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody przeznaczonej do spożycia*²³, w której wskazano m.in. że w celu zapewnienia awaryjnego zaopatrzenia w wodę podjęte zostaną następujące działania, w zależności od skali problemu: dokonanie przełączeń w infrastrukturze technicznej na nieskażone źródła zasilania w wodę; zorganizowane dostaw wody pitnej (beczkowozy, woda butelkowana); zorganizowanie dostaw wody do celów gospodarczych przy użyciu środków własnych, a w przypadku dostarczenia wody na znacznym obszarze, przy użyciu wozów straży pożarnej.

W Instrukcji określono, że w celu zrealizowania dostaw wody należy: określić punkty dla poszczególnych części miasta; opracować i rozpowszechnić harmonogram awaryjnego dostarczania wody; zabezpieczyć środki transportu i ludzi do realizacji dostaw oraz udostępnić awaryjne punkty poboru wody na terenie Spółki. Do transportu, gromadzenia i czerpania wody, w sytuacji niedziałania wodociągu z zastępczych źródeł zaopatrzenia, należało korzystać z cystern przeznaczonych do wody pitnej. Cysterny te winny być wyposażone w kran czerpalny, zabezpieczony przed skażeniem oraz wąż do służący do napełniania zbiornika, zabezpieczony przed dostępem osób niepowołanych oraz możliwości bezpiecznego opróżniania i czyszczenia, a także niedopuszczenia do wtórnego zakażenia wody. Sposób korzystania z cystern w sytuacji awaryjnego zaopatrzenia w wodę został określony w załączniku nr 5 do instrukcji, a w załączniku nr 2 określono schemat postępowania w przypadku skażenia wody.

(akta kontroli tom I str. 173-192, 221-234)

1.5. Zgodnie z obowiązującym regulaminem organizacyjnym²⁴ Dyrektorowi Operacyjnemu (DOP) przypisano zadania w zakresie m.in.: kierowania działalnością techniczną i eksploatacyjną Spółki w zakresie gospodarki wodno-ściekowej; zapewnienia optymalnego wykorzystania majątku zakładu w zakresie utrzymania właściwego stanu technicznego i zapewnienia niezbędnych mocy produkcyjnych, nadzór nad energetyką, transportem, łącznością, a także nad technologią uzdatniania wody, oczyszczania ścieków oraz utylizacji powstałych odpadów. W skład Pionu nadzorowanego przez DOP wchodził m.in. Dział Eksploatacji Urządzeń Wodociągowych (TEW), do zadań którego należała ciągła produkcja i dostawa wody w wymaganej ilości, pod odpowiednim ciśnieniem, a także zapewnienie wodzie należytej jakości. Do głównych działań TEW, w badanym okresie, należało m.in:

²² Przedmiotowe rozstrzygnięcie jest prawomocne.

²³ Przyjęta uchwałą Nr 1/02/2022 Zarządu ZWiK z 15 listopada 2022 r., która zamieniła uchwałę Nr 11/10/2020 z 17 listopada 2020 r.

²⁴ Stanowiący załącznik do uchwały Zarządu ZWiK: Nr 10/07/2019 z 17 października 2019 r. zmienionej uchwałą Nr 01/06/2021 z dnia 21 stycznia 2021 r. oraz uchwałą nr 11/01/2021 z dnia 2 listopada 2021 r.

- utrzymanie ciągłości produkcji i dystrybucji wody zgodnie z wymaganiami pozwoleń wodnoprawnych;
- planowanie i sprawowanie nadzoru nad realizacją bieżących przeglądów technicznych;
- kierowanie, kontrola i koordynacja procesu ujęcia, uzdatniania i dystrybucji wody przez zabezpieczenie i optymalne wykorzystywanie: maszyn, urządzeń, ludzi i materiałów;
- zapewnienie bezpieczeństwa produkcji wody;
- zapewnienie właściwej jakości i odpowiedniego ciśnienia wody dostarczanej odbiorcom, także na końcówkach sieci;
- realizacja bieżących napraw i regulacji oraz usuwanie awarii;
- raportowanie kluczowych wskaźników produktywności do Dyrektora Operacyjnego.

(akta kontroli tom I str. 26-66)

W okresie objętym kontrolą w ZWiK obowiązywały również instrukcje postępowania na wypadek wystąpienia, m.in.:

- okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody przeznaczonej do spożycia²⁵ (opisana z pkt. 1.4. niniejszego wystąpienia);
- awarii wodociągowej²⁶ - instrukcja dotyczyła usuwania awarii i zapewnienia odbiorcom ciągłej dostawy wody odpowiedniej jakości. W instrukcji określono m.in., że na czas usuwania awarii dłuższy niż 12 godzin odbiorcom musi zostać wskazany zastępczy punkt poboru wody;
- przerw w dostaw energii elektrycznej²⁷ - celem instrukcji było zminimalizowanie skutków wystąpienia przerw w dostawach energii elektrycznej do obiektów ZWiK. Czynnikiem wpływającym na zabezpieczenie dostaw była dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia w energię: poprzez podwójne zasilanie z własnej rozdzielni i stacji transformatorowej (m.in. SUW Cegielniana); zapewnienie agregatów prądotwórczych stacjonarnych i przewoźnych, które są w stanie zabezpieczyć ujęcia głębinowe. Pozyskiwanie informacji dotyczących przyczyn przerwania dostaw energii, prognoz przywrócenie dostaw energii, zapewniono m.in. poprzez wymianę informacji ze stanowiskiem ds. zarządzania kryzysowego gminy.
- wody o niewłaściwej jakości (tj. o niewłaściwych parametrach fizykochemicznych lub mikrobiologicznych) i nadzoru nad wyrobem niezgodnym z procesem produkcji i dystrybucji wody²⁸ - instrukcja określała sposób postępowania w przypadku podejrzenia lub stwierdzenia skierowania do dystrybucji wody o niewłaściwej jakości zdrowotnej.

(akta kontroli tom I str. 221-234, 254-259, 260-267, 268-271)

Ponadto Spółka posiadała instrukcję utrzymania czystości ujęć i stacji uzdatniania wody²⁹, która określała częstotliwość wykonywania sprzątaniami i mycia ujęć i obiektów SUW w zakresie: raz na tydzień czyszczenie i mycie muszli klozetowych i umywalk; raz na kwartał – podłogi, ściany wyłożone glazurą lub betonowe pomalowane oraz drzwi, parapety i grzejniki; dwa razy do roku (w II i IV kwartale każdego roku): mycie okien, przewodów technologicznych, zbiorników filtrujących i napowietrzających, pomp, sprężarek, dmuchawy, osuszaczy powietrza, zbiorników podchlorynu sodu;

²⁵ Uchwały Zarządu ZWiK Nr: 11/10/2020 z 17 listopada 2020 r. zmieniona uchwałą 11/02/2022 z dnia 15 listopada 2022 r.

²⁶ Uchwałą Zarządu ZWiK Nr 09/05/2021 z dnia 8 września 2021 r. zmienioną uchwałą Spółki Nr 10/12/2022 z dnia 28 października 2022 r.

²⁷ Uchwałą Zarządu ZWiK Nr 09/15/2019 z dnia 25 września 2019 r.

²⁸ Uchwałą Zarządu ZWiK Nr 09/05/2018 z dnia 19 września 2018 r. zmienioną uchwałą Nr 10/09/2022 z dnia 28 października 2022 r.

²⁹ Uchwałą Zarządu ZWiK Nr 06/05/2021 z dnia 16 czerwca 2021 r. zmienioną uchwałą Nr 10/15/2022 z dnia 28 października 2022 r.

armatury; obudowy studni. Podczas wykonywania ww. prac należało używać preparatów myjących przeznaczonych dla przemysłu spożywczego i użytkować je zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli tom I str. 313-316)

Poza ww. instrukcjami Zarząd Spółki zatwierdził schematy procesów technologicznych w procesie głównym produkcji i dystrybucji wody³⁰ w czterech należących do ZWiK SUW.

(akta kontroli tom I str. 327-332)

W załączniku nr 5 do instrukcji postępowania na wypadek okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody przeznaczonej do spożycia, określono sposób korzystania z cystern w sytuacji awaryjnego zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

(akta kontroli tom I str. 193)

1.6. Zasady zaopatrzenia w wodę gminy Grodzisk Mazowiecki przez ZWiK zostały określone w akcie założycielskim Spółki³¹ gdzie określono zakres przedmiotowy działalności (w § 3 pkt 18): pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody³² oraz w zezwoleniu, w którym określono iż w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę spółka ma zagwarantować ilość, jakość oraz ciągłość dostaw wody na podstawie umów zawartych z odbiorcami. W zezwoleniu Spółkę zobowiązano do zapewnienia realizacji dostaw wody o odpowiedniej jakości przeznaczonej do spożycia, w ilości i pod odpowiednim ciśnieniem, a także dostaw prowadzonych w sposób ciągły i niezawodny.

Rada Miejska w uchwałach zatwierdzających regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie gminy Grodzisk Mazowiecki określiła minimalny poziom usług świadczonych przez Spółkę w zakresie dostarczania wody i odprowadzania ścieków, w tym określono warunki przyłącza do sieci wodociągowej o średniodobowym ciśnieniu nie mniejszym niż 0,2 MPa.

(akta kontroli tom I str. 67-98, 124-126, 129-137)

W okresie objętym kontrolą ZWiK nie otrzymał wytycznych Burmistrza w sprawie zarządzania kryzysowego na obszarze Gminy. Zarząd Spółki opracował i wdrożył: Plan zarządzania kryzysowego dla ZWiK (PZK z 2021 r.)³³ oraz instrukcje dotyczące wymagań m.in.: technicznych i organizacyjnych eksploatacji urządzeń zaopatrzenia w wodę.

Celem ww. PZK było zapewnienie skoordynowanego i skutecznego reagowania na zdarzenia kryzysowe poprzez: monitorowanie czynników mających wpływ na zdarzenia kryzysowe; określenie zasad powiadamiania i alarmowania o wystąpieniu sytuacji kryzysowej; określenie zasad współdziałania poszczególnych jednostek organizacyjnych ZWiK z podmiotami zewnętrznymi; określenie dokumentów planistycznych na wypadek wystąpienia zagrożeń; określenie sił i środków reagowania kryzysowego; ustalenie zasad odtwarzania infrastruktury zakładu. PZK z 2021 r. był podstawowym dokumentem określającym zasady działań podczas wystąpienia sytuacji kryzysowych³⁴ na terenie obiektów ZWiK. W planie ujęte zostały scenariusze działań w sytuacjach kryzysowych spowodowanych m.in.: brakiem zasilania ze strony dostawcy energii elektrycznej, awarią lokalną – pojawienie się niebezpiecznej substancji (NSCh), atakiem terrorystycznym (w tym bioterroryzm),

³⁰ Uchwałą Zarządu Nr 08/02/2021 z dnia 5 sierpnia 2021 r. zmienioną uchwałą Nr 10/11/2022 z dnia 28 października 2022 r.

³¹ Akt notarialny repetytorium A Nr 8841/08 z dnia 21 listopada 2008 r.

³² Zgodny z rubryką 1 - przedmiot działalności (1. Przedmiot przeważającej działalności Przedsiębiorcy) określonym w KRS 36.00.Z. POBÓR, UZDATNIANIE I DOSTARCZANIE WODY.

³³ Ustalony uchwałą Nr 09/02/2021 Zarządu ZWiK z dnia 8 sierpnia 2021 r.

³⁴ Sytuacja kryzysowa została zdefiniowana jako sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy i pracowników ZWiK (tj. zagrażające zdrowiu lub życiu) w znacznych rozmiarach oddziaływujące na środowisko lub wywołujące znaczne ograniczenie w działalności Spółki.

poważną awarią wodociągu (tj. rozszczelnienie przewodu przesyłowego, rurociągu lub pęknięcie magistrali), zanieczyszczeniem ujęć wody (zanieczyszczenie ujęć wody pitnej w całej warstwie wodonośnej dopływami zanieczyszczeń z okolicznych terenów), anomalią pogodową (przekroczenie maksymalnej przepustowości sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków), pożarem obiektów ZWiK (celowe podłożenie ognia, zwarcie instalacji elektrycznej).

(akta kontroli tom I str. 194-220)

Zgodnie z PZK z 2021 r. wszystkie 13 studni eksploatowanych przez ZWiK mogą pracować jako studnie awaryjne, ponieważ posiadają zawory czerpalne i są niezależnym systemem posiadającym możliwość podłączenia agregatu prądotwórczego na wypadek zaniku lub przerw w dostawie energii. Wszystkie ujęcia wody eksploatowane przez ZWiK są objęte stałym monitoringiem wizyjnym w strefie ochrony bezpośredniej, a także monitoringiem jakości wody, tj. badaniami prowadzonymi przez akredytowane laboratorium Spółki zgodnie z harmonogramem uzgodnionym z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Grodzisku Mazowieckim (PPIS). Zasady higieniczno-sanitarne użytkowania środków do transportu wody pitnej zostały określone w załączniku nr 3³⁵ do instrukcji „postępowania na wypadek okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody do spożycia”. Zasady ochrony ujęć i urządzeń wodnokanalizacyjnych zostały zdefiniowane w PZK oraz w analizie i planie kontroli zagrożeń.

(akta kontroli tom I str. 194-220, 235-252, tom II str. 281-284)

1.7. Spółka z uwagi na brak wytycznych Burmistrza nie określiła zapotrzebowania w wodę w sytuacjach kryzysowych.

(akta kontroli tom I str. 337-340, tom II str. 278-280)

W okresie objętym kontrolą Spółka przekazywała Burmistrzowi raporty o m.in.: wydajności studni, liczbie mieszkańców korzystających ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę i badań jakości wody przeznaczonej do spożycia dostarczanej przez Spółkę.

(akta kontroli tom I str. 161-172)

Według wyliczeń biegłych, zaopatrzenie w wodę w sytuacji kryzysowej dla Gminy Grodzisk Mazowiecki (wg stanu na 31 grudnia 2022 r.) wynosiło, dla:

- zaspokojenia potrzeb fizjologicznych ludności – 135,30 m³/dobę³⁶,
- minimalnych dostawy wody – 428,66 m³/dobę³⁷,
- niezbędnych dostaw wody – 1 130,93 m³/dobę³⁸.

(akta kontroli tom II str. 300)

1.8. Spółka nie otrzymała od Burmistrza gminy wytycznych w kwestii zapewnienia funkcjonowania publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę w sytuacjach kryzysowych. Z PZK z 2021 r. wynika, m.in. że wszystkie 13 studni eksploatowane przez ZWiK mogły pracować jako studnie awaryjne bez konieczności połączenia z systemem dystrybucyjnym. Woda awaryjnie mogła być ujmowana bezpośrednio ze studni podziemnej za pomocą zaworów czerpalnych, a każda ze studni była niezależnym systemem posiadającym możliwość podłączenia agregatu prądotwórczego w przypadku braku energii elektrycznej. Spółka dysponowała własną dokumentacją dotyczącą planu działania w sytuacji kryzysowych, w której określono m.in.: potrzeby w zakresie urządzeń wodociągowych oraz materiałów/sprzętu technicznego niezbędnych dla zapewnienia dostaw wody w warunkach działania sieci

³⁵ Instrukcji dotyczącej korzystania z wody z cystem w sytuacji awaryjnego zaopatrzenia w wodę.

³⁶ Wyliczenie dotyczy ilości wody, która pokrywa potrzeby niezbędne dla przetrwania ludności i zwierząt gospodarskich (w okresie ograniczonych dostaw przez kilka dni), ustalonej dla ludności na poziomie 2,5 dm³/na osobę na dobę.

³⁷ Wyliczenie dotyczy ilości wody, która pokrywa potrzeby niezbędne dla przetrwania ludności i zwierząt gospodarskich (w okresie ograniczonych dostaw przez kilka dni), ustalonej dla ludności na poziomie 7,5 dm³/na osobę na dobę.

³⁸ Wyliczenie dotyczy ilości wody, która pokrywa potrzeby wszystkich odbiorców w ilościach niezbędnych do życia, funkcjonowania zakładów użyteczności publicznej i potrzeby wybranej produkcji (w okresie ograniczonych dostaw przez kilka tygodni), ustalonej dla ludności na poziomie 15 dm³/na osobę na dobę.

wodociągowej w ograniczonym zakresie, zasady aktualizacji tej dokumentacji i jej zatwierdzania (uzgadniania). Natomiast dokumenty te nie określały zapotrzebowania wody w warunkach ograniczonych dostaw wody, wykazu i charakterystyk alternatywnych ujęć wody niezbędnych na wypadek braku możliwości dostaw wody siecią wodociągową.

Łączna wydajność ww. studni podziemnych wynosiła 860 m³ wody na godzinę. Pobór wody był realizowany poprzez ujęcia z pokładów czwartorzędowych (8 studni o głębokość od 47 do 51 m, ujęcia dla SUW Cegielniana i Czarny Las) i oligoceńskich (5 studni o głębokość od 219 m do 224 m, ujęcia dla SUW Dąbrówka i Wólka Grodzieńska). Maksymalna roczna wydajność (Q_{max.a}) ujęć eksploatowanych przez ZWiK wynosiła 6 165,65 tys. m³.

(akta kontroli tom I str. 342-358, 360-377, tom II str. 116-119)

1.9. Na zlecenie Spółki dla wszystkich czterech SUW, podmiot zewnętrzny, opracował (maj – lipiec 2018 r.) analizę ryzyka obejmującą ocenę zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody, co stanowiło wypełnienie obowiązku wynikającego z art. 133 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne³⁹. Analizy zostały sporządzone w oparciu o: dokumentację hydrogeologiczną dla poszczególnych ujęć; operaty wodnoprawne; archiwalne materiały geologiczne i hydrogeologiczne; ocenę stanu eksploatowanych studni oraz analizy badań jakości wody. Dla każdej studni obliczono potencjalny pionowy czas migracji zanieczyszczeń w przypadku gdy był on dłuższy niż 25 lat została wydana rekomendacja o braku konieczności wyznaczenia obszaru zasobowego studni/ujęcia. W związku z tym iż analiza obejmowała początkowy element łańcucha dostaw wody do odbiorców, analizy ryzyka ujęć oparto na parametrach określonych w Polskiej Normie⁴⁰. W opracowaniach dokonano charakterystyki badanych ujęć określając: ich położenie; aktualne pomiary zwierciadła wód podziemnych; wydajności określonej w obowiązujących pozwoleniach wodnoprawnych; stref ochronnych ujęć; oceny stanu obudowy studni i sposobu zagospodarowania terenu ochrony bezpośredniej. W wyniku przeprowadzonych analiz i obliczeń (m.in. czasu migracji zanieczyszczeń od powierzchni ziemi do warstw wodonośnych oraz identyfikacji występujących źródeł zagrożeń wynikających ze sposobu zagospodarowania terenu oraz charakterystyki przeprowadzonych wyników badań jakości wody) wszystkich wykorzystywanych przez ZWiK ujęć, autorzy opracowań stwierdzili m.in. że: w chwili obecnej⁴¹ nie zachodzi konieczność utworzenia terenów ochronny pośredniej ujęć wód podziemnych, zalecane jest prowadzenie monitoringu osłonowego na obszarze studni eksploatowanych przez Spółkę.

Ponadto charakterystykę, analizy i oceny ryzyka występowania zagrożeń w zakresie zapewnienia nieprzerwanych dostaw wody mieszkańcom gminy określono w PZK Spółki.

(akta kontroli tom I str. 205-208, 236-253, 340; 378-461)

1.10. Spółka nie identyfikowała niedoborów ani potrzeb w zakresie uzupełnienia zasobów niezbędnych do zaopatrywania gminy Grodzisk Mazowiecki w sytuacjach kryzysowych.

Możliwości produkcyjne ZWiK w latach 2021-2023 (I kw.) były wykorzystywane na poziomie od 47 do 51%. Spółka poza zaopatrzeniem w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki, w badanym okresie, dokonywała hurtowej sprzedaży wody do sąsiedniej gminy Jaktorów. W załączniku nr 1 do PZK z 2021 r. Spółka zdiagnozowała zagrożenia i oceniła ryzyko z nimi związane oraz stopień prawdopodobieństwa ich

³⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2625 ze zm., dalej: Prawo wodne.

⁴⁰ PN-EN 15975-2.

⁴¹ Opracowania analiz ryzyka zostały sporządzone na przełomie maja i lipca 2018 r.

wystąpienia. Najwyższe ryzyko dotyczyło m.in. awarii u dostawcy energii elektrycznej z całkowitym brakiem zasilania; ataku terrorystycznego na obiekty technologiczne ZWiK z celowym skażeniem wody lub podłożenia ładunku wybuchowego; poważnej awarii wodociągowej (z rozszczelnieniem: trasy przepływowej, pompowni lub trasy przesyłowej); zanieczyszczeniem ujęć wody; pożaru oraz anomalii pogodowych.

(akta kontroli tom I str. 145-146, 156-159, 205-208)

1.11. Zgodnie art. 21 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę Spółka opracowała wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w jego posiadaniu, w którym określała m.in.: planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych, przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach, przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków, nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji. Ww. plan został pozytywnie zaopiniowany przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie⁴².

„Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2021-2025”⁴³ oraz „Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2022-2025 z prognozą na lata po roku 2025 ZWiK w Grodzisku Mazowieckim” został uchwalony przez Radę Miejską⁴⁴.

(akta kontroli tom I str. 462-472, 508-509)

1.12. Spółka posiadała PZK z 2021 r. oraz instrukcje dotyczące postępowania w sytuacji m.in. przerw w dostawach energii elektrycznej; zgłoszenia awarii wodociągowej; pojawienia się wyrobu niezgodnego z procesem produkcji i dystrybucji wody, zmiany jakości wody przeznaczonej do spożycia (opisane w pkt. 1.6. niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli tom I str. 336)

1.13. ZWiK został zobowiązany do zapewnienia zdolności posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnienia należytej jakości dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków i prowadzenia regularnej wewnętrznej kontroli jakości wody. Kwestie zaopatrzenia w wodę w sytuacjach kryzysowych na terenie gminy Grodzisk Mazowiecki nie zostały zdefiniowane.

W okresie objętym kontrolą Spółka zapewniła właściwą kontrolę jakości wody, w tym również tzw. wody surowej, tj. nieuzdatnianej pobieranej bezpośrednio ze studni. Regularna kontrola była prowadzona zgodnie z harmonogramem ustalonym z Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym w Grodzisku Mazowieckim (PPIS). Kontrolę przeprowadzało laboratorium ZWiK, posiadające akredytację Polskiego Centrum Akredytacji⁴⁵, certyfikaty akredytacyjne⁴⁶ oraz decyzje zatwierdzające system jakości prowadzonych badań wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wydane przez PPIS na podstawie art. 12 ust 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Wyniki badań były przekazywane do PPIS.

⁴² Opinia znak WA.RZT.0800.15.2022/2 z dnia 30 listopada 2022 r.

⁴³ Uchwała nr 619/2021 Rady Miejskiej w Grodzisku Mazowieckim z dnia 29 listopada 2021 r. w sprawie uchwalenia „Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2021-2025”.

⁴⁴ Uchwała nr 864/2022 Rady Miejskiej w Grodzisku Mazowieckim z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie uchwalenia „Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2022 – 2025 z prognozą na lata po roku 2025 Zakładu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. w Grodzisku Mazowieckim”.

⁴⁵ Nr AB 213 z dnia 3 marca 2020 r. do działań i badań m.in. w zakresie: pobierania próbek wody i badań biologicznych i biochemicznych oraz mikrobiologicznych i pobierania przetwarzania wody do spożycia.

⁴⁶ Nr 1372 z dnia 25 listopada 2019 r. i 19 sierpnia 2022 r.; Nr AB 005 z dnia 15 lutego 2021 r.; AB 213 z dnia 3 marca 2020 r.

(akta kontroli tom I str.70-74, 88-89, 335, 473-506)

1.14. Spółka nie otrzymała informacji o ujęciu przez Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa posiadanej przez Spółkę infrastruktury w wykazie obiektów, instalacji, urządzeń i usług wchodzących w skład infrastruktury krytycznej.

(akta kontroli tom II str.1-68)

1.16. Prezes ZWiK, wyjaśniając jaki wpływ na zapewnienie zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki w sytuacji kryzysowej miało uchylene (z dniem 23 kwietnia 2022 r.) ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁷ wskazał m.in., że ZWiK posiadał wewnętrzny plan zarządzania kryzysowego, który w szczególności zawiera instrukcję oraz opis sposobu działania w poszczególnych sytuacjach kryzysowych, określa zasady działania, powiadamiania i alarmowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych. ZWiK sporządził analizy ryzyka dla poszczególnych zdarzeń oraz określił stopień i prawdopodobieństwo możliwości ich wystąpienia. Wdrożony system zarządzania jakością HACCP ISO 2200 pozwalał na analizę zagrożeń i krytycznych punktów kontroli – postępowanie mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywności przez identyfikację i oszacowanie skali zagrożeń z punktu widzenia wymagań zdrowotnych żywności oraz ryzyka wystąpienia zagrożeń podczas przebiegu wszystkich etapów produkcji i obrotu wodą. Dzięki wprowadzonym wewnętrznym regulacjom pomimo uchylenia regulacji prawnych ZWiK zapewniał bezpieczeństwo zaopatrzenia w wodę Gminy Grodzisk Mazowiecki.

(akta kontroli tom I str. 309-311)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka działała na podstawie zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie gminy Grodzisk Mazowiecki. Spółka dysponowała analizami dotyczącymi zagrożeń mogących zakłócić ciągłość dostaw wody w sytuacji kryzysowej. Natomiast nie przeprowadzała analizy potrzeb/niedoborów w zasobach niezbędnych do zapewnienia Gminie dostaw wody w sytuacjach kryzysowych. ZWiK opracował wewnętrzne regulacje w tym zakresie, m.in. określające sposób postępowania w przypadku skażenia wody, awarii wodociągowej i przerw w dostawach energii elektrycznej. W Spółce wprowadzono wewnętrzny system kontroli jakości wody, która była na bieżąco monitorowana przez laboratorium ZWiK, posiadające stosowne akredytacje i atesty.

OBSZAR

2. Przygotowanie działań na wypadek zdarzeń mogących w istotny sposób ograniczyć stopień zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Grodzisk Mazowiecki

Opis stanu
faktycznego

2.1. W wieloletnim planie inwestycyjnym Spółki ujęto 8 zadań związanych m.in. z zapewnieniem alternatywnego zaopatrzenia w wodę, wymianą wyeksploatowanych przewodów i uregulowaniem kwestii własności, zwiększeniem zasobów produkcyjnych dostaw ze studni, których planowana wartość wyniosła 8 771,5 tys. zł. Nakłady poniesione w okresie objętym kontrolą na realizację ww. zadań wyniosły łącznie 3 106,8 tys. zł. Źródłami finansowania zadań były środki własne ZWiK wraz z pożyczką z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) przeznaczonej na adaptację do zmian klimatu (dotyczyło 4 zadań⁴⁸) oraz

⁴⁷ Dz. U. z 2021 . poz. 372, ze zm. – uchylona z dniem 23 kwietnia 2022 r.

⁴⁸ Dotyczące stworzenia modelu hydraulicznego SCADA; ujęcia wody w SUW Czarny Las, wykonania studni nr 4 oraz zakupu agregatu prądotwórczego.

z dotacji Unii Europejskiej z Funduszy Europejskich na Infrastrukturę Klimat Środowiska (współfinansowano 4 zadania⁴⁹).

W latach 2021-2022 na projektowanie i budowę sieci wodociągowych Spółka wydatkowała łącznie 768,3 tys. zł, natomiast na 2023 r. wydatki w tym zakresie zaplanowano w wysokości 665,4 tys. zł.

(akta kontroli tom II str. 69-70, 72-85)

2.2. Badaniem prawidłowości wydatkowania przez Spółkę środków objęto dwa zamówienia udzielone przez ZWiK, związane z zapewnieniem dostaw wody w sytuacjach kryzysowych, tj.: na dostawę, montaż i uruchomienie agregatu prądowłórczego, stacjonarnego o mocy znamionowej 298 KVA, na terenie SUW Cegielniana o wartości 234,7 tys. zł (netto); budowę i uruchomienie studni głębinowej nr S4A wraz z infrastrukturą towarzyszącą dla SUW Cegielniana w miejscowości Kady gm. Grodzisk Mazowiecki o wartości 346,0 tys. zł (netto).

(akta kontroli tom II str. 86-111)

Ww. zamówienia zostały udzielone w trybie przetargu nieograniczonego, w którym jedynym kryterium oceny ofert była cena. Zamówienia zostały udzielone zgodnie z obowiązującą Polityką Zakupów ZWiK.

Agregat prądowłórczy do SUW Cegielniana został dostarczony, zamontowany i wprowadzony do eksploatacji w terminie. Prace związane z wykonaniem studni głębinowej zostały rozpoczęte (w dniu 23 lutego 2023 r. nastąpiło protokolarnie przekazanie terenu i placu budowy wykonawcy). Zgodnie z umową termin realizacji zadania upływa z dniem 30 listopada 2023 r.

(akta kontroli tom II str. 87-93, 94-100, 101-111)

2.3. Spółka prawidłowo zabezpieczyła studnie zaopatrujące w wodę stacje uzdatniania wody użytkowane przez ZWiK, co potwierdzono w wyniku przeprowadzonych oględzin SUW Cegielniana (o wydajności 2 628 tys. m³/rok) i SUW Dąbrówka (700,8 tys. m³/rok), które łącznie zabezpieczały 58,1% ogólnych możliwości produkcji wody przez Spółkę na rok (5 726,9 tys. m³/rok). Wodę do SUW Cegielniana dostarczało pięć studni podziemnych (o max wydajności 400 m³/godzinę), a do SUW Dąbrówka dwie studnie (o max wydajności 90m³/godzinę).

Wszystkie studnie eksploatowane przez ZWiK w badanym okresie (13 studni zostały przewidziane do dostawy wody pitnej w sytuacjach kryzysowych) były monitorowane zdalnie w zakresie dostępu do nich osób niepowołanych poprzez monitoring wizyjny i system alarmowy, monitoringiem objęty był również przepływ wody z ujęć do SUW oraz stan napełnienia zbiorników wody czystej. Jakość wody była poddawana badaniu pod względem bakteriologicznym oraz zawartości manganu i żelaza, zgodnie z harmonogramem w akredytowanym laboratorium Spółki, a wyniki badań były przekazywane do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego (PPIS). Studnie eksploatowanych przez ZWiK w badanym okresie zostały zabezpieczone obudowami (z poliuretanu) zabezpieczającymi je przed uszkodzeniem, zanieczyszczeniem oraz wpływami atmosferycznymi. Studnie zostały wykonane jako ujęcia wody podziemnej oddalone od budynków mieszkalnych lub innych miejsc zgromadzeń ludności w odległości nie przekraczającej 800 m, a także przystosowano je do współpracy i zasilania z przewoźnych agregatów prądowłórczych.

Wszystkie poddane oględzinom SUW-y posiadały zasilanie awaryjne z stacjonarnych agregatów prądowłórczych (zasilanych olejem napędowym) o mocy: 240,0 KW (Cegielniana) i 80,0 KW (Dąbrówka), na terenie obydwu SUW-ów znajdowała się

⁴⁹ Dotyczyło zadania: zaprojektowania i wykonania przewodów tłocznych z ujęcia SUW Cegielniana (dwa zadania); budowa zbiornika retencyjnego wraz z modernizacją stacji wodociągowej Czarny Las oraz wykonanie nowego ujęcia (studni nr 7) zasilającego SUW Cegielniana.

instalacja fotowoltaiczna o mocy 87,72 KW (Cegielniana) i 49,14 KW (Dąbrówka), co umożliwiało funkcjonowanie stacji w przypadku odłączenie energii elektrycznej. Ponadto Spółka posiadała alternatywne źródło energii elektrycznej pozyskiwanej z dwóch agregatów kogeneracyjnych o łącznej mocy 418,0 KW (zlokalizowanych na stacji oczyszczania ścieków w miejscowości Chrzanów Duży) zasilanych metanem powstałym w wyniku procesów technologicznych związanego z oczyszczaniem ścieków. Podczas oględzin uruchomiono jeden agregat stacjonarny zlokalizowany na SUW Dąbrówka oraz agregat prądotwórczy przewoźny, obydwa agregaty były sprawne.

Spółka dysponowała łącznie 15 agregatami prądotwórczymi w tym: sześcioma agregatami stacjonarnymi (zabezpieczającymi awaryjne zasilanie SUW-ów i oczyszczalni ścieków), trzema agregatami przewoźnymi (w tym dwa na przyczepach⁵⁰) oraz sześć agregatów przenośnych zasilanych benzyną⁵¹.

(akta kontroli tom I str. 506, tom II str. 116-117, 120-144)

2.4. Spółka zabezpieczyło prawidłowe działanie stałych zbiorników wody pitnej oraz pozostałych awaryjnych zbiorników wody pitnej na wypadek braku możliwości dostaw wody siecią wodociagową. ZWiK w badany okresie dysponował ośmioma zbiornikami wody pitnej (o łącznej pojemności 4500m³) zlokalizowanymi na SUW: Cegielniana – 3 zbiorniki podziemne po 1000m³; Czarny Las - 2 zbiorniki naziemne po 250m³; Wólka Grodziska – 2 zbiorniki naziemne po 250m³ oraz Dąbrówka – jeden zbiornik naziemny o pojemności 500m³. Zbiorniki były na bieżąco monitorowane przez Laboratorium Spółki pod kątem jakości wody zgodnie z harmonogramem uzgodnionym z PPIS. Woda ze zbiorników spełniała wymogi dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi co potwierdzono ostatnimi badaniami.

Oględziny przeprowadzone na SUW Cegielniana i SUW Dąbrówka jak i książki obiektów budowlanych potwierdziły dobry stan techniczny czterech skontrolowanych zbiorników wody pitnej o łącznej pojemności 3500m³ tj. ponad 77,8% pojemności zbiorników, którymi dysponowała Spółka.

(akta kontroli tom II str. 112-115, 121-129, 148-170)

2.5. ZWiK w kontrolowanym okresie dysponował trzema mobilnymi cysternami służącymi do transportu w sytuacjach uniemożliwiających dostarczenie wody za pomocą wodociągu, o łącznej pojemności 3 800 litrów, przy czym dwie (zakupione odpowiednio w 2017 r. i w 2020 r.) o pojemności: 1200 litrów (beczka z tworzywa sztucznego) oraz 500 litrów (beczka wykonana ze stali nierdzewnej) były wykorzystywane do dostarczania wody mieszkańcom. Obydwie cysterny posiadały aktualne atesty, wydane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny i świadectwa jakości, wydane przez producenta potwierdzające ich przeznaczenie do przewozu produktów spożywczych, a także były umieszczone na przyczepach dopuszczonych do ruchu i posiadających aktualne badania techniczne. Ustalono, że PPIS nie przekazywał do stosowania wytycznych lub procedur dotyczących użytkowania cystern lub zbiorników używanych do zaopatrzenia ludności w wodę.

(akta kontroli tom II str. 171-182, 183-189, 193-195)

Zgodnie z instrukcją Spółki dotyczącą korzystania z cystern⁵², użycie ww. cystern było uwarunkowane brakiem dostępu mieszkańców do bieżącej wody 12 godzin, a wodę przed dostarczeniem mieszkańcom w miarę możliwości należało poddać kontroli

⁵⁰ Wyprodukowanych w 2013 r o nr rej. WGM 94R3 i WGM 95R3 o mocy odpowiednio: 24 KW i 35,2 KW i napięciu 400V.

⁵¹ O mocy od 2,2 KW do 11,10 KW i napięciu 230V.

⁵² Załącznik nr 3 do Instrukcji postępowania na wypadek pogorszenia się jakości wody przeznaczonej do spożycia przyjęty uchwałą Zarządu Spółki nr 11/02/2022 z dnia 5 listopada 2022 r. zmieniającą uchwałę nr 11/10/2020 z 17 listopada 2020 r.

w laboratorium ZWiK. Wody w cysternach nie należało magazynować dłużej niż 24 godziny.

(akta kontroli tom I str. 234)

W wyniku przeprowadzonych oględzin ustalono iż obie cysterny posiadały trwale przymocowany napis informujący, o tym że woda nadaje się do spożycia tylko po przegotowaniu; tylko jedna z cystern (o pojemności 500l wykonana ze stali nierdzewnej) została właściwie zabezpieczona przed dostępem osób niepowołanych, poprzez umieszczenie kłódki na klapie zamykającej dostęp do wnętrza cysterny, druga nie była zabezpieczona (szczegółowo przedstawiono w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*).

(akta kontroli tom II str. 190-192, 196-198)

PPIS przeprowadził, na zlecenie NIK (w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK) badanie wody⁵³ z pobranych próbek z dwóch cystern należących do Spółki, w wyniku którego ustalił, że zbadana woda nie wykazała przekroczeń mikrobiologicznych w zakresie jakości nadającej się do spożycia przez ludzi. W ramach kontroli cystern, sprawdzone zostały również atesty i świadectwa jakości zdrowotnej wydane dla ww. cystern. Spółka przesłała, 24 października 2022 r.⁵⁴, do PPIS dokumentację dotyczącą cystern, zawierającą w szczególności opis rodzaju zastosowanego materiału, aktualne świadectwo jakości, atest higieniczny PZH.

(akta kontroli tom II str. 199-211, 315)

2.6. W sytuacjach kryzysowych Spółka wywiązała się z obowiązku wynikającego z art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę poprzez zabezpieczenie dostaw wody mieszkańcom gminy w sposób ciągły i niezawodny: wskazując zastępcze punktu poboru wody zlokalizowane na terenie gminy tj. pobór wody z ogólnodostępnych źródeł ulicznych, dostarczenie wody uzdatnionej w miejsce awarii beczkowozami; zakup i rozdysponowanie wody butelkowanej na rynku spożywczym (co miało miejsce w sierpniu 2021 r., kiedy wyłączono z eksploatacji część wodociągu w miejscowości Kłudno Stare i Kłudno Nowe w związku z wykryciem w dostarczanej wodzie bakterii z grupy coli). W ww. przypadku w celu zabezpieczenia mieszkańców w wodę pitną, Spółka zakupiła wodę konfekcjonowaną w butelkach 1,5 litrowych w liczbie 3 024 sztuki (tj. 4 536 litrów), wydatkując 3 899,29 zł.

Na posiedzeniu Zespołu Zarządzania Kryzysowego ZWiK w dniu 10 sierpnia 2021 r. omówiono powstałą sytuację i podjęto decyzję o poinformowaniu:

- mieszkańców miejscowości Kłudno Stare i Kłudno Nowe, o tym że woda nie nadaje się do: spożycia, przygotowania posiłków, mycia owoców, kąpieli oraz mycia zębów, a jedynie można ją zastosować do celów sanitarnych i porządkowych, w związku z czym zostaną podstawione cysterny z wodą zdatną do spożycia, a także mieszkańcom zostanie wydana woda butelkowana;
- PPIS i Burmistrza o zaistniałej sytuacji.

Ogłoszenia informujące o braku przydatności wody do spożycia w formie drukowanej rozmieszczono w strefie objętej awarią oraz zamieszczono na stronie internetowej Spółki, a do mieszkańców rozesłano wiadomości sms.

(akta kontroli tom II str. 214-215, 217-236)

2.7. Spółka przeprowadzała okresowe analizy stanu zabezpieczenia gminy Grodzisk Mazowiecki w wodę w sytuacjach kryzysowych, przy pomocy: systemu AQUAGIS oraz modelu hydraulicznego sieci, a także badania zwierciadeł wody w studniach. W tym celu wykorzystywano bazę danych wraz z Systemem Informacji

⁵³ W Laboratorium należącym do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Warszawie.

⁵⁴ Załączono do maila w sprawie weryfikacji postanowień Instrukcji korzystania z wody z cystern w sytuacji awaryjnego zaopatrzenia mieszkańców w wodę.

Geograficznej⁵⁵, w której były przechowywane m.in. informacje o przebiegu i parametrach sieci wodociągowej na obszarze obsługiwanym przez ZWiK. Analizy te nie obejmowały porównania zasobów wody do zapotrzebowania ani oceny możliwości dystrybucji wody w sytuacji braku możliwości dostarczenia jej siecią wodociagową, tj. cysternami/zbiornikami. ZWiK nie określił sposobu obliczania/kalkulacji liczby i pojemności środków do przewozu wody w sytuacjach kryzysowych.

(akta kontroli tom I str. 336-339, tom II str. 311-213)

W 2017 r. opracowana została koncepcja monitoringu sieci wodociągowej eksploatowanej w mieście i gminie Grodzisk Mazowiecki, której celem było zaplanowanie budowy i wdrożenia w struktury techniczno-informatyczne ZWiK monitoringu systemu dystrybucji wody. Koncepcja zakładała m.in., że oprócz rozproszonych punktów pomiarowych sieci wodociągowej, monitorowane będą wszystkie obiekty wodociągowe, począwszy od ujęć głębinowych, poprzez stacje uzdatniania wody i pompownie drugiego stopnia, a skończywszy na pompowniach strefowych kolejnych stopni oraz punktów krytycznych układu. Na podstawie danych o sieci wodociągowej, pochodzących z systemu GIS, danych billingowych oraz danych z wdrożonego systemu monitoringu, opracowano model dnia średniego wraz z dwoma scenariuszami obliczeniowymi - dla doby o maksymalnych rozbiorach wody oraz dla doby o minimalnych rozbiorach wody.

(akta kontroli tom I str. 337-339, tom II str. 215)

Prezes Spółki wyjaśnił, że w wyniku przeprowadzanych w badanym okresie analiz sformułowano następujące wnioski:

- każda ze studni ZWiK może pracować jako odrębny układ dystrybucji bez sieci wodociągowej;
- układ sieci wodociągowej oraz infrastruktury towarzyszącej pozwala na zasilenie sieci w przypadku awarii, którejkolwiek ze stacji uzdatniania wody (SUW);
- zbiorniki wody czystej mogą stanowić retencję w przypadku wyłączenia sieci dystrybucji.

(akta kontroli tom II str. 215)

2.8. Biegli ustalili, że przy całkowitym braku dostaw wody do Gminy (spowodowanych np. skażeniem na ujęciu), przy wykorzystaniu zasobów Spółki, istniała możliwość (według stanu na 31 grudnia 2022 r.) zapewnienia dostaw wody w pierwszych godzinach sytuacji kryzysowych w wysokości równej zapotrzebowaniu⁵⁶.

Biegli stwierdzili, że pomimo iż nie istniały rezerwowe ujęcia wody⁵⁷, które w sytuacji braku działania sieci wodociągowej i możliwości eksploatacji ujęć podstawowych, mogłyby zaopatrzyć mieszkańców w wodę, istniała możliwość zaopatrzenia w wodę ze zbiorników wodociagowych⁵⁸.

Biegli obliczyli objętość wody zgromadzonej w zbiornikach wody czystej (m.in. przy 70% napełnienia, wynoszącą 3 150 m³) i czas pokrycia zapotrzebowania na wodę podczas trwania sytuacji kryzysowej z tak napełnionych zbiorników. Wynosił odpowiednio dla:

- fizjologiczne zapotrzebowanie na wodę – $3150/135,3 = 23,3$ doby
- minimalne zapotrzebowanie na wodę – $3150/428,66 = 7,3$ doby,

⁵⁵ Dalej: GIS.

⁵⁶ Biegli w badaniu założyli, że podczas sytuacji kryzysowej zaopatrzenie w wodę może odbywać się z wykorzystaniem ujęć rezerwowych, zapasu wody zgromadzonej w zbiornikach wodociagowych oraz przez dystrybucję zgromadzonych zapasów wody butelkowanej i/lub workowanej lub realizację umów o współpracy/dostawy wody z podmiotami zewnętrznymi.

⁵⁷ Ujęcie rezerwowe – ujęcie inne niż podstawowe, utrzymywane w stanie sprawności, mogące stanowić źródło wody na czas trwania sytuacji kryzysowej.

⁵⁸ Zbiornik wodociagowy – obiekt techniczny, służący do gromadzenia zapasów wody, wyrównywania nierównomierności rozbioru wody lub stabilizacji ciśnienia w sieci wodociagowej; termin obejmuje łącznie zbiorniki wody czystej oraz zbiorniki sieciowe.

- niezbędne zapotrzebowanie na wodę – $4830/1130,93 = 2,8$ doby.

Na tej podstawie biegli ocenili pojemność istniejących zbiorników wody czystej pozytywnie wskazując, że wykorzystanie zgromadzonych w nich zapasów wody pozwala w pełni pokryć zapotrzebowania mieszkańców Gminy związane z zaopatrzeniem w wodę w czasie trwania sytuacji kryzysowej. Zbiorniki wody czystej były przystosowane do napełniania beczkowsów.

Według biegłych kluczowym aspektem dla zapewnienia odpowiedniej ilości wody w sytuacji kryzysowej jest posiadanie odpowiedniej liczby środków transportu, pozwalających na transport wody do miejsc dystrybucji. Obliczyli, że tylko ZWiK dysponuje łącznie trzema środkami do przewozu wody pozwalającymi na pokrycie zapotrzebowania na wodę podczas trwania sytuacji kryzysowej⁵⁹ w ilości:

- fizjologicznego zapotrzebowanie na wodę – $37,5/135,3 = 27,7\%$,
- minimalnego zapotrzebowanie na wodę – $37,5/428,66 = 8,7\%$,
- niezbędnego zapotrzebowanie na wodę – $37,5/1130,93 = 3,3\%$.

Stan ten biegli ocenili negatywnie. Wskazali, że należy dążyć do zwiększenia objętości możliwej do transportu wody, przynajmniej do poziomu pokrycia zapotrzebowania fizjologicznego. Można to osiągnąć przez optymalizację logistyki transportu wody (np. zmiana lokalizacji i/lub zwiększenie liczby punktów dystrybucji wody, zwiększenie liczby pojazdów lub kursów) lub przez zabezpieczenia wykorzystania środków transportu i dystrybucji wody należących do podmiotów zewnętrznych poprzez zawarcie stosownych umów w tym zakresie.

Ponadto biegli pozytywnie ocenili duży stopień dywersyfikacji dostaw wody⁶⁰ (wskaźnik 0,86) wskazujący na brak potrzeb jej zwiększania, ponieważ pozwala na zabezpieczenie dostaw wody w warunkach normalnych i czasie trwania sytuacji kryzysowej oraz bardzo duży stopień alokacji wody w zbiornikach⁶¹ (wskaźnik 0,92), świadczący o braku potrzeby zwiększenia stopnia alokacji wody. W aspekcie dotyczącym dostaw wody w sytuacjach kryzysowych, biegli pozytywnie ocenili również liczbę podstawowych ujęć wody oraz pierścieniowy układ sieci, który podczas sytuacji kryzysowej (polegającej na braku możliwości produkcji wody przez poszczególne podstawowe ujęcia wody) pozwala na zaopatrzenie w wodę poszczególnych obszarów zasilania z wykorzystaniem ujęć podstawowych pozostających w stanie sprawności.

Niemniej jednak biegli, w ocenie zasobów do realizacji zaopatrzenia w wodę, zidentyfikowali słabe strony (w stosunku do warunków optymalnych), wskazując na:

- brak ujęć rezerwowych – brak alternatywnego źródła wody na czas trwania sytuacji kryzysowej, podczas której wyłączono z eksploatacji ujęcia podstawowe; ewentualna rozbudowa systemu wodociągowego o ujęcia rezerwowe powinna zostać poprzedzona analizą ekonomiczno-techniczną zgodnie z zasadą ALARP (ang. As Low As Reasonably Practicable), gdzie koszty działań mających na celu zwiększanie bezpieczeństwa dostaw wody, nie powinny przekraczać możliwych do osiągnięcia korzyści,
- brak zbiorników sieciowych⁶² – z punktu widzenia zabezpieczenia mieszkańców na czas trwania sytuacji kryzysowej, im większy zapas zgromadzonej wody

⁵⁹ Do obliczeń przyjęto 10 kursów na dobę obejmujących czas jazdy do miejsca dystrybucji i z powrotem, czas napełniania zbiornika wodą oraz czas dystrybucji wody z mobilnego punktu. Liczba kursów została przyjęta na podstawie danych pozyskanych w ramach kontroli P/23/087 jako średnia liczba kursów dla środków transportujących wodę, we wszystkich kontrolowanych jednostkach.

⁶⁰ Przez pojęcie dywersyfikacja w odniesieniu do systemu wodociągowego rozumie się różnicowanie produkcji i dystrybucji wody w celu zmniejszenia ryzyka braku dostawy wody w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej.

⁶¹ Badanie wiązało się ustaleniem udziału wydajności eksploatacyjnej ujęcia w całkowitej wielkości dostaw wody (dywersyfikacja) oraz udziału objętości zbiornika w całkowitej objętości łącznej zbiorników wodociągowych (alokacja). Do oceny stopnia dywersyfikacji dostaw wody i alokacji zasobów wody wykorzystano tzw. wskaźnik Pielou.

⁶² Zbiornik sieciowy – zbiornik wodociągowy, znajdujący się poza terenem ujęcia wody i stacji uzdatniania wody, współpracujący z siecią wodociągową.

w zbiornikach wodociagowych⁶³ tym lepiej; ewentualna rozbudowa systemu wodociagowego o zbiorniki sieciowe powinna zostac poprzedzona analiza ekonomiczno-techniczna zgodnie z zasada ALARP (planowa budowa zbiornika o poj. 400 m³ nalezy ocenic pozytywnie),

- brak monitoringu online jakosci wody surowej – wczesne wykrycie nieprawidlowych zmian parametrów mikrobiologicznych i/lub fizykochemicznych wody pozwala uniknac sytuacji kryzysowej lub ograniczyc jej skutki (np. w przypadku wykrycia incydentalnego zanieczyszczenia zrodla wody, mozna natychmiastowo wykluczyc z eksploatacji dane ujecie),
- brak dwustronnego zasilania w energie elektryczna dla obiektów SUW Czarny Las, SUW Wólka Grodziska, SUW Dąbrówka – w przypadku wystapienia braku zasilania w energie elektryczna ze zrodla podstawowego, brak jest mozliwosci stalego zasilania wskazanych obiektów z sieci elektroenergetycznej. Posiadane przez przedsiebiorstwo agregaty pradotworcze posiadaja wystarczajaca moc do zasilania podstawowych ujec wody.

(akta kontroli tom II str. 291-308)

2.9. Spólka realizowala obowiazki informacyjne w sytuacji ograniczenia dostepnosci lub obnizenia jakosci dostarczanej do spozycia wody stosowanie do § 6 pkt 2 rozporzadzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakosci wody, co zostalo przedstawione w pkt. 2.6 niniejszego wystapienia.

Na podstawie analizy zapisów prowadzonej w ZWiK ewidencji awarii ustalono, ze w okresie objętym kontrola miały miejsce łącznie 352 awarie⁶⁴ urządzeń wodociagowych, w tym skutkujace koniecznoscia wykluczenia fragmentu sieci wodociagowej zasilajacej gmine. Najczestsza przyczyna powstania awarii bylo m.in.: pękniecie rury lub opaski łączacej spowodowane korozja, zużyciem materiału lub przemieszczeniem gruntu; uszkodzenie lub niesprawnosć zasuwy albo hydrantu; uszkodzone przyłącze; cieknaące złącze spowodowane wypchnięciem uszczelki; uszkodzenie złącza rur podczas robót budowlanych itp. Średni czas usuwania wiekszosci awarii i włączenia wody nie przekraczal 10 godzin.

(akta kontroli tom I str. 510-518, tom II str. 218-219, 224-232)

Do kontroli sposobu postępowania przez Spólke w sytuacji przerwy w dostawie wody wytypowano trzy, trwajace najdluzej, awarie wodociagowe, tj.:

- awaria trwajaca od 19 maja 2022 r. (godz. 13:30) do 20 maja 2022 r. (do godz. 3:30), przy ul. Teligi 9 w Grodzisku Mazowieckim, która spowodowana byla uszkodzeniem magistrali wodociagowej o srednicy 500 mm;

- awaria trwajaca od 1 sierpnia 2022 r. (godz. 9:00) do 3 sierpnia 2022 r. (do godz. 01:00) przy ul. Rzemieslnicza/ Królewska w Grodzisku Mazowieckim, która byla spowodowana uszkodzeniem zelaznej rury (o srednicy 400 mm) magistrali wodociagowej co spowodowalo jej rozszczelnienie i przerwanie dostaw wody dla mieszkanców;

- awaria trwajaca od 20 grudnia 2022 r. (godz. 18:30) do 21 grudnia 2022 r. (do godz. 02:00) przy ul. Spiska 33 w Grodzisku Mazowieckim, byla spowodowana uszkodzeniem rury zelaznej (o srednicy 100 mm) przewodu rozdzielczego wodociagu.

(akta kontroli tom II str. 237-247, 248-263, 264-277)

Sposób postępowania Spólki w ww. awariach byl zgodny z przyjetymi wewnetrznymi procedurami tj. kazdorazowo informowano o miejscu, skutkach i sposobie usunienia awarii mieszkanców, Urzad Miasta i PPIS. W przypadku przerwy w dostawie wody

⁶³ Zbiornik wodociagowy – obiekt techniczny, sluzacy do gromadzenia zapasów wody, wyrównywania nierównomiernosci rozbioru wody lub stabilizacji cisnienia w sieci wodociagowej; termin obejmuje łącznie zbiorniki wody czystej oraz zbiorniki sieciowe.

⁶⁴ W tym: 151 awarii w 2021 r.; 149 awarii w 2022 r. oraz 52 awarie w I kw. 2023 r.

powyżej 12 godzin zabezpieczano dostawę wody w cysternach, a po usunięciu awarii badano jakość wody m.in. w zakresie skażenia bakterią grupy coli.

(akta kontroli tom II str. 217-277)

2.10. Spółka zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1-4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane przeprowadzała okresowe kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych (urządzeń wodociągowych) w tym przewidzianych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych oraz realizowała wnioski i zalecenia wynikające z tych kontroli.

Dla wszystkich użytkowanych obiektów budowlanych ZWiK prowadził książki obiektów budowlanych (łącznie 37 szt. obiektów wodociągowych). Ostatnie przeglądy 5-cio letnie zostały przeprowadzone w lipcu 2020 r. (dla 35 obiektów wodociągowych) oraz w lipcu 2019 r. dla studni nr 2 na SUW Czarny Las, w jednym przypadku (nowa studnia nr 3 SUW Czarny Las wprowadzona do eksploatacji w 2022 r.) przegląd okresowy zostanie wykonany w 2023 r.).

Szczegółową analizą objęto dokumentację następujących obiektów budowlanych:

- podziemny zbiornik wody czystej zlokalizowany na SUW Cegielniana, o powierzchni zabudowy 219 m² i kubaturze 372 m³; ostatnia kontrola 5-cio letnia (przeprowadzona 21 lipca 2020 r., protokół nr 2020/11) wykazała, że nie wykonano naprawy uszkodzonego murka oporowego schodów oraz widocznych pęknięć i odspojenia schodów przy domkach wejściowych⁶⁵. Równocześnie stwierdzono iż obiekt znajduje się w należytych stanie technicznym, zapewniającym dalsze jego bezpieczne użytkowanie. Okresowa kontrola roczna przeprowadzona w dniu 11 lipca 2022 r. potwierdziła wykonanie wszystkich wydanych wcześniej zaleceń. Dobry stan techniczny zbiornika wody czystej został potwierdzony oględzinami przeprowadzonymi w dniu 11 maja 2023 r. przez kontrolerów NIK;

- naziemny zbiornik wody czystej zlokalizowany na SUW Czarny Las, o powierzchni zabudowy 133 m²; ostatnia kontrola 5-cio letnia (przeprowadzona 21 lipca 2020 r., protokół nr 2020/32) obejmowała sprawdzenie m.in.: wykonania zaleceń z poprzednich kontroli (w 2019 r. podczas kontroli rocznej zalecono naprawę tynków), sprawdzenie stanu technicznego elementów budynku, budowli lub instalacji narażonej na szkodliwe wpływy warunków atmosferycznych i niszczące działania podczas eksploatacji. Po kontroli stwierdzono, iż obiekt znajduje się w należytych stanie technicznym, zapewniającym dalsze bezpieczne użytkowanie, zalecono wykonanie naprawy tynków na elewacji (określając stopień pilności napraw jako wymagane naprawy w przeciągu dwóch lat od czasu przeprowadzonej). Podczas kontroli rocznej (przeprowadzona 14 lipca 2021 r., protokół nr 2021/32) stwierdzono: zaniżenie pokrycia dachu zbiornika wymagające wyrównania nową papą, a także wyremontowania schodów zewnętrznych przy zbiorniku (pilność wykonania prac określono jako dwa lata od wydania zaleceń). Pomimo uwag stwierdzono, iż obiekt nie zagraża życiu lub zdrowiu, bezpieczeństwu mienia bądź środowiska, jednakże wymaga niezbędnego remontu. W wyniku kolejnej kontroli rocznej (11 lipca 2022 r., protokół nr 2022/1) stwierdzono wykonanie zaleceń z poprzednich kontroli, a we wnioskach końcowych stan techniczny obiektu uznano jako należyty zapewniający dalsze bezpieczne użytkowanie;

- studnie głębinowe (3 szt.) z pompą posadowioną wewnątrz studni wykonanych z kręgów żelbetonowych przykrytych płytą z dostępem za pomocą włazów przykrytych pokrywami, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie SUW Wólka Grodzieńska; kontrola 5-cio letnia stanu technicznego studni (przeprowadzona 21 lipca 2020 r.) wykazała widoczne pęknięcia powierzchni płyt oraz uszkodzenia betonowych kręgów stwierdzając, iż ich stan jest dostateczny i zadowalający, natomiast ze względu na

⁶⁵ Niewykonanie zaleceń z kontroli rocznej z 2020 r. dla których pilność wykonania prac naprawczych wyznaczono na dwa lata od kolejnego rocznego przeglądu.

częste zalewanie wodą gruntową zalecono wymianę konstrukcji studni na tzw. LANG (tj. z pompą posadowioną na żelbetonowej płycie przykrytą obudową z poliwęglanu) ze stopniem pilności określonym jako dwa lata od czasu przeprowadzonej kontroli. Podczas kontroli okresowej rocznej, przeprowadzonej 14 lipca 2021 r. stwierdzono wykonanie zaleceń. W protokole potwierdzono, iż obiekty znajdują się w należyłym stanie technicznym nie budzącym uwag, pozwalającym na bezpieczne dalsze korzystanie z nich. Stan ten został potwierdzony podczas kolejnej rocznej kontroli przeprowadzonej w dniu 11 lipca 2022 r.

Wszystkie objęte analizą kontrole zostały przeprowadzone przez osoby posiadające uprawnienia upoważniające do dokonania oceny stanu technicznego w zakresie konstrukcji budowlanych oraz sieci instalacji sanitarnych oraz odnotowane w książkach ww. obiektów budowlanych.

(akta kontroli tom II str. 112-115)

2.11. Dla wszystkich ujęć wody wykorzystywanych przez ZWIK zgodnie z art. 121 Prawa Wodnego zostały wyznaczone strefy ochronne. Decyzjami Starosty Grodzkiego ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej dla 10 studni zasilających SUW Cegielniana⁶⁶, Wólka Grodziska⁶⁷ i Czarny Las⁶⁸), natomiast decyzjami Dyrektora Zlewni w Łowiczu Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie ustanowiono strefę dla pozostałych trzech studni zasilających SUW Dąbrówka⁶⁹ i SUW Czarny Las⁷⁰). W ww. decyzjach zobowiązano ZWIK do:

- odprowadzania wód opadowych roztopowych w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarowanie terenu zielenią,
- zakazu użytkowania gruntów na cele nie związane z eksploatacją ujęcia wody,
- odprowadzanie poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieków komunalnych,
- ograniczenia przebywania na terenie do osób niezbędnych do obsługi urządzeń do poboru wody.

(akta kontroli tom I str. 342-377, tom II str. 116-119, 145-147)

2.12. Wyniki przeprowadzonych oględzin ośmiu podziemnych ujęć zaopatrujących w wodę SUW Wólka Grodzieńska, SUW Czarny Las oraz SUW Dąbrówka w miejscowości Chlebnia wykazały, że Spółka prawidłowo oznaczyła granice strefy ochrony bezpośredniej ww. ujęć, teren był ogrodzony i objęty monitoringiem, na ogrodzeniu zamieszczono tablice z informacją o ustanowieniu strefy ochronnej bezpośredniej ujęcia oraz zakazie wstępu osób nieupoważnionych. Tablice były zgodne ze wzorem⁷¹ określonym w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2019 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody⁷².

(akta kontroli tom II str. 125-129, 145-147)

Wszystkie eksploatowane w badanym okresie urządzenia wodociągowe zostały przez Spółkę objęte ochroną na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych, poprzez m.in.: ciągły monitoring wizyjny obiektów i ujęć wody, zapewnienie ochrony fizycznej, objęcie systemem alarmowym (studni, zbiorników i terenu wszystkich stacji uzdatniania wody).

(akta kontroli tom II str. 121-128, 145-147)

⁶⁶ Nr 01/14 z dnia 14.01.2014 r. dla 5 studni.

⁶⁷ Nr 01/13 z dnia 20.03.2014 r. dla 3 studni.

⁶⁸ Nr 04/14 z dnia 18.04.2018 r.

⁶⁹ Decyzja znak WA.ZUZ.5.1.1.23.2019 r.PK z dnia 28.03.2019 r.

⁷⁰ Decyzja znak WA.ZUZ.4100.146m.2020.AK z dnia 22.01.2021 r.

⁷¹ Tj. o wymiarach: wysokość 400 mm, długość 800 mm, koloru niebieskiego (model kolorów RGB: R:41, G:74, B:160), otoczona białym paskiem szerokości 6 mm w odległości 6 mm od krawędzi i napisem koloru białego.

⁷² Dz. U. z 2019 r. poz. 1217.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Brak możliwości zapewnienia dostaw wody w sytuacji kryzysowej związanej z wyłączeniem możliwości dostarczania wody wodociągami. Spółka nie zapewniała pokrycia, obliczonego przez biegłych, zapotrzebowania na wodę przy wykorzystaniu posiadanych środków transportu, tj. dwóch cystern o łącznej pojemności 3,75 m³. Możliwości dostawy wody posiadanyymi cysternami zapewniają jedynie 27,7% dziennego fizjologicznego zapotrzebowania na wodę, 8,7% minimalnego oraz 3,3% niezbędnego zapotrzebowania. Z opinii biegłych wynika, że posiadanie odpowiedniej liczby środków transportu, pozwalających na transport wody do miejsc dystrybucji, jest kluczowym aspektem zapewnienia odpowiedniej ilości wody w sytuacji kryzysowej.

(akta kontroli tom II str. 278-280, 291-307)

Prezes Zarządu Spółki wyjaśnił, że dzięki prowadzonej dywersyfikacji ujęć (13 studni) zlokalizowanych w różnych częściach Gminy w przypadku braku sieci dystrybucji ZWiK zapewnia możliwość poboru wody bezpośrednio ze studni ujęciowej. Spółka dysponuje również 19 ogólnodostępnymi zastępczymi punktami poboru wody. Wydajność każdego z zastępczych punktów poboru wody to 1,44m³/h co daje możliwości poboru dobowego w granicach 34,56m³/d. Układ pierścieniowy eksploatowanej sieci wodociągowej w przypadku awarii wszystkich posiadanych przez Spółkę studni ujęciowych i stacji uzdatniania wody pozwala na wykorzystanie istniejących połączeń i zasilania z następujących Gmin: Brwinów (2 połączenia); Milanówek (1 połączenie); Jaktorów (3 połączenia). W związku z powyższym należy zaznaczyć, iż cysterny do przewozu wody pitnej nie mogą być traktowane jako jedyne źródło alternatywnego poboru wody w sytuacji kryzysowej. Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że możliwości zapewnienia wody pitnej mieszkańcom dzięki prowadzonej dywersyfikacji źródeł zostają spełnione.

(akta kontroli tom II str. 312-313)

2. Jedna z cystern nie posiadała trwałego i szczelnego zabezpieczenia przed dostępem osób trzecich. Właz cysterny był zaklejony taśmą, natomiast otwór odpowietrzający był zamykany plastikowym korkiem, co nie spełniało wymagań określonych w procedurach ZWiK.

W trakcie kontroli cysterna została zabezpieczona przed dostępem osób niepowołanych poprzez zamontowanie na otworze rewizyjnym szczelnie przylegające kłapy zabezpieczonej kłódką oraz zaplombowanie otworów służących do napełnienia cysterny i odpowietrzenia zbiornika.

(akta kontroli tom II str. 190-192, 196-198)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą Spółka prawidłowo realizowała zadania związane z utrzymaniem infrastruktury wodociągowej i jej modernizacją, ochroną ujęć wody, usuwaniem awarii na sieci wodociągowej oraz informowaniem o nich mieszkańców. ZWiK dokonywał na bieżąco analiz stanu zabezpieczenia dostaw wody mieszkańcom gminy m.in. w sytuacjach kryzysowych. Niemniej, pomimo posiadania odpowiednich zasobów, w sytuacji całkowitego braku możliwości dostarczenia wody siecią wodociągową Spółka nie zapewniłaby dostawy wody w wysokościach oszacowanych przez biegłych. Wynika to z niewystarczających możliwości dystrybucji wody cysternami Spółki i braku planu awaryjnego zaopatrzenia w wodę pitną, który określałby alternatywne rozwiązania na przykład przez wyznaczenie studni głębinowych do poboru wody przez mieszkańców, transportu w sytuacji braku możliwości dystrybucji wody wodociągami.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

podjęcie działań na rzecz zapewnienia zasobów transportowych do dystrybucji wody w sytuacjach kryzysowych do poziomu co najmniej równego zapotrzebowaniu fizjologicznemu mieszkańców Gminy Grodzisk Mazowiecki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 30 czerwca 2023 r.

Kontroler
Sławomir Nowak
Główny specjalista k.p.

/-/

.....

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie
p.o. Dyrektor Delegatury Najwyższej
Izby Kontroli w Warszawie

Michał Musioł

/-/

.....